

Svar på remiss av SOU 2023:37 Förstärkt skydd för den personliga integriteten - behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök Ju2023/01620

Förslag till beslut

- 1 Svar på remiss godkänns.
- 2 Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning

Motala kommun har beretts möjligheten att ge synpunkter på SOU 2023:37 Förstärkt skydd för den personliga integriteten - behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök.

I betänkandet utreds behovet av åtgärder som stärker skyddet mot oskuldskontroller, oskuldsintyg, oskuldsingrepp och omvändelseförsök. Lagändringar som föreslås är kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsingrepp och underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskap samt en utökning av utreseförbud genom (1990:52) vård av unga (LVU). Utredningen har bedömt att utfärdandet av oskuldsintyg och omvändelseförsök inte bör kriminaliseras. Lagändringarna föreslås träda i kraft 1 januari 2025.

Av utredningen framkommer att utförande av oskuldskontroller och oskuldsingrepp samt utfärdande av oskuldsintyg förekommer i Sverige. Uppgifter tyder inte på att förekomsten är omfattande, men det kan finnas ett mörkertal eftersom kartläggningen inte kan fånga in de fall där flickor och kvinnor inte söker stöd eller vänder sig till hälso-och sjukvården. Det förekommer även att flickor och kvinnor med hemvist i Sverige genomgår oskuldskontroller och oskuldsingrepp i utlandet.

Oskuldskontroller beskrivs av utredningen som en undersökning av en flickas eller kvinnas underliv i syfte att bedöma om hon är oskuld eller inte. Ett oskuldsintyg utfärdas oftast av en läkare eller en annan betrodd person om en flicka eller kvinna framställs som oskuld. Oskuldsingrepp innefattar ett kirurgiskt ingrepp i en flickas eller kvinnas underliv i syfte att hon ska

framstå som oskuld. Utredningen beskriver vidare hur dessa metoder kan fungera som åtgärder för att upprätthålla kontrollen över flickors och kvinnors sexualitet inom en hederskontext. Detta då normen inom dessa kontexter är att flickor och kvinnor ska förbli oskulder tills giftermål. Utredningen har föreslagit att oskuldskontroller samt oskuldsingrepp ska kriminaliseras. Påföljden föreslås uppgå till böter eller fängelse i högst ett år. I samband med detta föreslår även utredningen att möjligheten att besluta om utreseförbud genom lagen (1990:52) vård av unga (LVU) ska utökas. Ett utreseförbud föreslås även omfatta de fall där det finns en risk att en person som är under 18 år förs utomlands i syfte att genomgå oskuldsingrepp eller oskuldskontroll. Utredningen föreslår även att underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott ska kriminaliseras. Gällande kriminalisering av oskuldskontroller och oskuldsingrepp är den främsta motiveringen att båda metoderna kan bidra till så kallade hedersnormer och att dessa i sin tur kan leda till hot, våld, kränkningar och inskränkningar i kvinnor och flickors frihet för de som lever i en hederskontext.

Utredningens förslag att inte kriminalisera oskuldsintyg motiveras med att utredningen menar att ett intyg är mindre integritetskränkande än en kontroll eller ett ingrepp. Ett oskuldsintyg grundar sig oftast i en oskuldskontroll som föreslås kriminaliseras. Intygandet bygger ofta på en oskuldskontroll och genom kriminaliseringen av oskuldskontroller minskar i praktiken utrymmet att straffritt intyga oskuld. Ett förbud mot oskuldsintyg som omfattar samtliga fall skulle behöva omfatta såväl skriftliga som muntliga intyganden för att bli effektivt. Det är en mycket långtgående åtgärd att förbjuda var och en att muntligen lämna en uppgift om att någon är oskuld utan koppling till en genomförd oskuldskontroll. I utredningen framförs att eftersom kriminalisering bör ske med restriktivitet finns det sammantaget inte tillräckliga skäl för en kriminalisering.

Då utredningen lyfter flera kartläggningar och undersökningar som visar på att det förekommer att kvinnor och flickor förs utomlands för att genomgå oskuldskontroller eller oskuldsingrepp framkommer av utredningen att en utökning av LVU-lagstiftningen är rimlig. Sett till kriminaliseringen av underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång samt barnäktenskap är den främsta motiveringen att denna typ av brott ofta involverar flera personer och planering. En sådan kriminalisering kan därmed på sikt leda till att fler personer som har kännedom om ett eventuellt tvångsäktenskap eller barnäktenskap känner sig förpliktade att ingripa eller informera myndigheter.

Omvändelseförsök beskrivs av utredningen som ”påtryckning eller tvång som syftar till att förmå någon att förändra, permanent dölja eller avstå från att leva i enlighet med sin sexuella läggning eller könsidentitet eller uttrycka kön på det sätt personen själv vill.” Omvändelseförsök beskrivs förekomma i hela världen och i många olika former. Utifrån den kartläggning som utredningen tagit del av går det dela in omvändelseförsök i fyra kategorier: kroppsliga metoder, terapiimiterande metoder, religiösa metoder samt andra påverkansförsök. Gällande utredningens bedömning att inte kriminalisera

omvändelseförsök bygger det huvudsakligen på de undersökningar och kartläggningar som gjorts över förekomsten. Resultatet visar på att förekomsten inte är så pass stor i Sverige att det bör kriminaliseras. Kriminalisering ska vara den sista åtgärden och bör inte ske i garderande eller förebyggande syfte och de i Sverige allvarligaste förekommande påverkansmedlen utgör redan brott. Det kan handla om att hbtq-personer utsätts för påverkan genom handlingar som utgör olaga tvång, misshandel, olaga frihetsberövande, olaga hot, äktenskapstvång eller ofredande osv. Sammantaget konstateras av utredningen att den nuvarande regleringen ger goda möjligheter att ingripa straffrättsligt mot omvändelseförsök.

Svar på remiss

Motala kommun instämmer till stora delar i utredningens förslag men vill framföra följande synpunkter:

Även oskuldsintyg bör kriminaliseras. Enligt Motala kommuns uppfattning är även själva intyget en kränkning som möjliggör fortsatt förtryck och kontroll av flickors och kvinnors sexualitet. Även om oskuldskontrollen kriminaliseras finns risk att det uppstår en ”svart” marknad för kontroll och intygsskrivande. Det är därför viktigt att kriminalisera detta i alla led för att det verkligen ska vara tydligt att hedersförtryck inte är acceptabelt.

Angående LVU om utreseförbud anser Motala kommun att lagen är svår att tillämpa då den bygger på att den unge bor kvar i hemmet men inte får följa med föräldrar utomlands, eller skickas utomlands. Ytterligare tillägg till den ställer ytterligare krav på tolkning och tillämpning även från andra myndigheter och framförallt på skolorna. Vidare behöver socialtjänsten ytterligare kunskapsstöd och arbetsmodeller för tillämpning av denna lag utifrån att det inte handlar om placering av barnet utan insatsen sker med tvång inom barnets nätverk.

Remissvaret ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 20 november 2023.

Koppling till målområde

Målområde 1: Vård, stöd och omsorg

Målområde 4: Integration

Målområde 6: Tryggt och robust samhälle

Samråd

Berört verksamhetsområde, nyckelpersoner och SF ledningsgrupp.

Beslutsunderlag

Remiss av SOU 2023:37 Förstärkt skydd för den personliga integriteten - behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök Ju2023/01620

Betänkande - Utredning Förstärkt skydd för den personliga integriteten -
behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och
oskuldsingrepp samt omvändelseförsök

Beslut skickas till

Justitiedepartementet

Pernilla Thunander
Socialdirektör

Theres Sandstedt Johanson
Biträdande socialdirektör